

İBRAHİM ALÂEDDİN GÖVSA

Doç. Dr. Zeki GÜREL

İbrahim Alâeddin Gövsa'nın Öz Geçmişi

İbrahim Alâeddin Gövsa, memlekete fikir ve kalem adamı yetiştirmiş olan “Filibelizâde” ailesine mensuptur. İbrahim Alâeddin 1889 yılında İstanbul'da doğmuş, Filibeli Abdullah Efendi'nin torunu, Mustafa Asım Bey ve Fatma Behice Hanım'ın oğludur. İbrahim Alâeddin ilköğrenimini İstanbul'da Kemeraltı, Çengelköy ve bir özel okul olan Şemsü'l-Maarif isimli mekteplerde yaptıktan sonra orta öğrenimine babasının mektupçuluğu sırasında Trabzon İdadisi'nde başlamış ve henüz on beş yaşındayken babasını kaybetmesi üzerine annesi Behice Hanım'la birlikte İstanbul'a dönmüştür. Burada Vefa İdadisi'ne devam ederek orta öğrenimini tamamlamıştır. İbrahim Alâeddin, yükseköğrenimine 1907'de İstanbul Hukuk Mektebi'nde başlayarak 1910 yılında bitirmiştir.

Hukukun son sınıfındayken adliyeye memur olarak girmiş, Adliye Nezâreti Hey'et-i İttihâmîye Zabıt Kâtipliğinde ve adliye kütüphanesinin teşkilinde, oranın memurluğunda bulunmuştur. Aynı yıllarda Haham Mektebi'nde Türkçe ve hukuk dersleri de vermiştir. Bir sene sonra adliyeden ayrılmış ve 1911'de İstanbul'da Dârü'l-Fünûn'da edebiyat öğretmenliği için açılan müsabakayı kazanınca Trabzon Lisesi edebiyat öğretmenliğine atanmıştır. Bu sırada 1912 yılında Balkan Harbi patlak verince İbrahim Alâeddin, savaş için Trabzon'da teşkil eden tabura gönüllü olarak katılmış ve Çatalca Müdafaası sırasında bugünkü Halkalı civarına kadar gitmiştir.

İbrahim Alâeddin, Trabzon Lisesi edebiyat öğretmeniyken 1913'te Maarif Vekâleti tarafından İstanbul'da açılan bir imtihanı kazanınca aynı sene içinde İsviçre'ye gönderilmiştir. Devlet, kendisini edebiyat tahsiline göndermiş olduğu hâlde o tahsil şubesini kendi isteğiyle değiştirerek pedagoji ve psikoloji öğrenimine devam etmiştir. İmkân buldukça üniversitedeki edebiyat derslerine de devam

etmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nın çıkması üzerine İsviçre'deki diğer talebelerle birlikte memlekete çağırılmıştır. Çanakkale Savaşı'nın en şiddetli zamanlarına tesadüf eden o tarihlerde, Çanakkale savunmasının büyüklüğünü edebiyat ile sanata mal etmek ve gelecek nesillere nakletmek amacıyla hükümet tarafından Çanakkale harp sahasına gönderilen heyete katılmıştır. Aynı yıl (1915) İsviçre'ye tekrar giden İbrahim Alâeddin (Gövsa), J.J. Rousseau Pedagoji Enstitüsü'nden diploma ve Cenevre Üniversitesi Psikoloji Laboratuvarı'ndan da tasdikname alarak yurda dönmüştür.

1916'da İstanbul Erkek Yüksek Öğretmen Okulu'na, o yıllardaki adıyla Dârü'l-Muallimîn-i Âliye'ye, psikoloji ve pedagoji öğretmek üzere muallim olarak atanır. Bu okulda on yıllık bir süre içerisinde hocalık, müdür yardımcılığı ve müdürlük görevlerinde bulunur. Okulun yayınına ara verilmiş olan *Tedrîsât* adlı dergisini yeniden canlandırarak eğitimin hizmetine sunmuştur. 1920-192'de bir sene kadar bir süreyle İstanbul Erkek Yüksek Öğretmen Okulu'ndan ayrılarak Makriköy Lisesi'nin müdürlüğünü yapar. Darü'l-Muallimîn'deki müdürlüğü esnasında iki sömestr zarfında üniversitede psikoloji derslerini vekâleten verir. Yine bu yıllarda Orta Muallim Mektebi'nde (Darü'l-Muallimât) de iki sene kadar felsefe okutmuştur.

Muallim Mektebindeki müdürlüğü sırasında, tatillerde açık hava kampları kurulmasına önyak olmuş ve 1926'da Maarif Vekâleti Talim Terbiye Heyeti Azalığına tayin edilince Ankara'ya taşınmıştır. Bir sene sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Sivas milletvekili, olarak giren İbrahim Alâeddin, dördüncü dönemde Sinop milletvekili seçilmiştir. Bu dönemde Brüksel'de toplanan Beynelmîl Parlamentolar Arası Konferansı'na iştirak etmek üzere Meclis tarafından Belçika'ya gönderilmiştir.

1935'te mebusluktan ayrılarak tekrar Maarife geçen İbrahim Alâeddin, 1935–1939 senelerinde Maarif Vekâleti başmüfettişi olarak görev almıştır. O yıllarda Sedat Simavi'nin kurduğu ve yayınladığı *7 Gün* dergisine değişik konularda yazılar yazmakta ve *Meşhur Adamlar* adlı ansiklopedi üzerinde çalışmaktadır. 1939'da TBMM'nin altıncı dönemine İs-

tanbul milletvekili olarak seçilen İbrahim Alâeddin, yedinci dönemde yine İstanbul'dan milletvekilidir.

1939–1940 senelerinde İnönü Ansiklopedisi'nin -şimdiki adıyla *Türk Ansiklopedisi*- Genel Sekreterliğini yürütmüştür. Ansiklopedinin üçüncü fasikülünün yayınlanmasından sonra bu vazifeden istifa etmiştir. 1946 seçimlerinde milletvekili seçilmemiş ve o arada bir yıl resmî herhangi bir vazifede bulunmamıştır. 1947'de Zirai Donatım Kurumu Meclisi İdare Azalığına nakledilmiştir.

29 Ekim 1949'da Cumhuriyet Bayramı günü saat 16.00'da *Hürriyet Gazetesi*'ndeki sütununa “*Şair Mehmet Akif Sokağı*” adlı bir yazı yazarken on dakikalık bir kalp krizinden sonra vefat etmiştir. Ankara'daki Asrî Mezarlık'ta toprağa verilmiştir.

İbrahim Alâeddin Gövsa ve “Çanakkale İzleri” Kitabı

Çanakkale gezisinden sonra İbrahim Alâeddin'in yazdığı manzumeler, yıllar sonra Çanakkale İzleri adlı eseriyle ilk defa 1926 yılında yayımlanmış olup 1932 ve 1989'da iki defa daha basılmıştır. İbrahim Alâeddin, “*Cihan Harbine iştirâkimizin sâ'ikleri ve nefîceleri ne olursa olsun Çanakkale kavgasının şi'ir ve 'azâmetini tesbîti ve onun ensâl-i müstakbeleğe nakletmek millî bir borçtur. Bi'l-hassa bu borç; sahne-i harb görmek fırsatına nâ'il olanlar için elbette tezâ'if eder.*” sözleriyle şiir kitabının hikâyesinin nasıl başladığını açıklamıştır.

İbrahim Alâeddin; eserinin giriş kısmında Çanakkale'ye geliş hikayesini anlattıktan sonra kitabın birinci baskısı için hazırladığı önsözde, Çanakkale Savaşları'nın genel bir değerlendirmesini yapmıştır. İlk olarak okuyucuyu, o amansız mücadelenin yapıldığı günlere götürerek savaşın havasına hazırlamış ve akabinde şiirleriyle Çanakkale ruhunu gönüllere heyecanla nakşetmiştir.

“*Türklüğün mahvedilmez bir hayât kuvvetine mâlik olduğunu bütün cihâna isbât eden Çanakkale müdâfa'ası, altı aydan beri devâm ediyordu.*

İngiltere ve Fransa'nın nihâyetsiz denizlere hâkim mu'azzam donanmaları 18 Mart 1915'te

boğaza kat'i bir hücum tecrübesinde bulunmuş ve sâhibleri gibi mütevazı, alâyişsiz duran tabyaların mu'cizeye benzeyen mukâvemetleri karşısında mağlûbiyetle ve hayretle dönmüştü.

Düşman, cihan harbinde kırılan gurûruyla gayzını ve şiddetini arttırdı. Avrupa'dan, Asya'dan, Afrika'dan getirdiği türlü renge ve milliyete mensûb ordularıyla boğazı karadan ve denizden sıkıştırma-ya başladı. Sebdülbahir ve Arıburnu artık birer cehennem sahnesi olmuştu.

Beş devletin ani hücumundan budanmış vücûduyla henüz kurtulan koca ihtiyâr imparatorluk şimdi de bütün yorgunluğuna ve yoksulluğuna rağmen birbirinden aylarca uzak, geniş hudûdlarda çarpışıyordu.

Kafkas etekleriyle İran yaylalarında, Irak bâdiyeleriyle Sina çöllerinde ve Akdeniz'in uzun sâhillerinde büyük ve üstün kuvvetlere karşı zavallı milletimiz, genç ve dinç evlâdını beyhûde yere isrâf ederken İstanbul'un kapısında da en yüksek hârिकासını gösteriyor; esâtirî kahramânlıklar yaratıyordu.

Çanakkale'deki esâtirî kahramânlıkların devâm ettiği günlerde harb cebhesine müşâhede ve ihtisâs toplamak üzere gönderilen edebîyât, resim ve mûsiki müntesiblerinden mürekkebe on yedi kişilik hey'et arasında ben de vardım.”

Pedagoji eğitimi görmek üzere devlet tarafından gönderildiği İsviçre'den askerliğini yapmak üzere 1915'te yurda dönen İbrahim Alâeddin, hiç farkında olmadan kendini Çanakkale'ye gidecek heyetin içinde bulmuştur. İbrahim Alâeddin, *Acılar* adlı eserinde Çanakkale savaş alanının ziyaretine nasıl katıldığını bu şekilde anlatıyor. Bu konuyu Çanakkale İzleri adlı şiir kitabının önsözünde anlatırken de şunları yazmıştır:

“*1915 senesi Haziran içinde bir gün İstanbul'da ihtiyâr genç yirmi, otuz şi'ir ve san'at müntesibi Karargâh-ı 'Umûmî İstihbârât Şu'besi Müdürlüğü'nden birer tezkere aldılar. Bu tezkerede Başkumândân Vekâleti edebîyât ve nefis san'atlar müntesiblerine Çanakkale harb sâhalarını ziyâret ederek hâsil edecekleri tahassüsleri halka ve gelecek nesillere anlatmalarını teklîf ediyordu.*

Kılıcın kaleme ve bütün san'at vasıtalarına yaptığı bu rehberlik, ulvî olduğu kadar samîmi idi. Çünkü –belki bana öyle geliyor- teklîfte hiçbir

mensûbîyet aranmamıştı. Vücûda getirilecek eserlerde şahıslara ve makamlara 'â'id medhîyeler de-ğil, askerın cevherine ve milletin kâbilîyetine dâ'ir hakîki ve şen'nî tasvîrler istenmişti. Zâten böyle olmasaydı ne bu satırları yazanın oraya gitmesine, ne de bu risâledeki manzûmelerin meydâna gelmesine imkân olmazdı.

11 Temmuz 1915 Pazar günü sol kollarında çift yeşil defne dalından işâretlerle hâkî keten elbiseleriyle Sirkeci garında toplanan edebî kafîle sâ'at sekizde hareket etti. Refâkâtleri haberiyle sevindiğimiz zevâtın bir kısmı son günlerde karârlarından vazgeçmişlerdir. Ba'zısının resmî işleri, bir kısmının seyâhatteki yorgunluğu ve tehlikeyi düşünmeleri bu târîhî fırsatı kaybetmelerine sebep olmuştu. Tevfik Fikret merhûmun da da'vet edildiğini duymuş ve refâkâti hülyâsı ile müteheyyic olmuştuk ki o zamân ârzû etse de îcâbet edemeyecek kadar hasta idi.

Bunun içindir ki edebî hey'et isimlerini alfabesırası ile yazdığım şu zevâtın ibâret kaldı: Ağaoğlu Ahmet, Ali Canip, Celal Sahir, Çallı İbrahim (ressam), Enis Behiç, Hakkı Süha, Hamdullah Suphi, Hıfzı Tefvik, Mehmed Emin, Muhddtin (eski Tanîn gazetesi muhâbiri, Nazmi Ziya (ressam) Orhan Seyfi, Ömer Seyfeddin, Selâhaddin (eski Darü'l-eyfâm müdürü), Yekta (bestekâr), Yusuf Razi Beyler ve ben."

İbrahim Alâeddin, bu heyette bulunanların bazılarına bir kâğıda imza attırılmış ve bu imzalı sayfayı da "Çanakkale Ziyâretine İştirâk Eden Zevâtın İmzâları" diyerek söz konusu kitabına bir belge olarak koymuştur. Bu imzalar sırasıyla Celal Sahir, Enis Behiç, Mehmed Emin, Muhiddin, Ahmed Yekta, Ağaoğlu Ahmed, Ömer Seyfeddin, Mehmed Selâhaddin, Yusuf Razi, Hıfzı Tefvik, Orhan Seyfi, Edip Server, Ali Canib, İbrahim Alâeddin, Özkul, Hamdullah Suphi, Nazmi Ziya, Çallı İbrahim'e aittir.

İbrahim Alâeddin, bu ziyarete ait bilgi vermeye devam ederek tarihe not düşmek adına şunları da yazmıştır:

"Erkân-ı Harb Binbaşısı Edib (sonraları İstanbul meb'ûsu olan) Edib Servet Bey ile Yüzbaşı Hulisi Bey mihmândârlığa, genç Doktor Fikri Servet Bey de sıhhi ihtiyâcları ikmâle me'mûrdular. Bir fotoğrafçı ile bir sinemacı heyetin tesbît vasıtalarını ikmâl ediyordu.

Müfit Ratib merhûm da Uzunköprü'ye kadar gelmiş, fakat hastalandığı için 'avdete mecbûr olmuştu. Burada gerek onun gerek Ömer Seyfeddin merhûmun kıymetli isimlerini hürmetle yâd etmeyi vazîfe 'addediyorum.

'Azimet ve 'avdet günleri hâric olmak üzere on gün süren bu ziyâret bana verdiği tahassüsler i'tibâriyle diyebilirim ki devr-i âlem seyâhati kadar dolgundur. Uzunköprü, Keşan, Bolayır ve Gelibolu'dan geçerek beşinci ordu karargâhına gelmiş oradan Arıburnu ve Seddülbahir harb sâhalarını gezmiş bundan sonra Çanakkale'ye geçerek oraldaki müdâfa'a vasıtalarını da görmüşük.

Düşmana en ziyâde yaklaşan siperlere girerek mükemmel ve fâ'ik hücum vasıtalarına karşı ne müşkül ve elim şartlar içinde harb edildiğini, demir ve ateşe karşı 'azîmle ve îmânla yapılan müdâfa'anın büyüklüğünü gördüm. Şehirler kadar şehîd mezârlıkları, ordular kadar gömülmemiş cesetler bende unutulmaz acılar bıraktı. Harbin ne feci ve ne ulvî bir çılgınlık olduğuna şâhid oldum. Buradan bütün müşâhede ve tahassüslerimi kaydedecek de-ğilim. Zâten fazla tafsîlâta mütehammil olmayan bu başlangıcı şu kitâbcıktaki manzûmelerin ne vesîle ile yazıldığını anlatmak için ihtiyâr ettim."

İbrahim Alâeddin'in Çanakkale İzleri adlı kitabındaki şiirleri, bizzat harp sahasını ve savaşı gördükten sonra yazılmış olmalarından dolayı ayrı bir önem taşımaktadır. Bu ziyaretten kitapla dönen tek isim İbrahim Alâeddin olmuştur. Çanakkale İzleri eserde yer alan şiirlerin büyük bir bölümü önce Millî Mecmûa, Tanîn ve Türk Yurdu'nda yayınlanmıştı, daha sonra da bu kitapta toplanıp yayınlanmıştır. Bu şiirlerin bir kitapta toplanarak yayınlanmasında Çanakkale'de savaşmış Anafartalar Kahramanı Mustafa Kemal'in teşviklerini de burada zikretmeden geçemeyiz. İbrahim Alâeddin bu konuyu Acılar adlı kitabında şöyle anlatmaktadır:

"1917 senesi Ağustos'un 18'inci günü Tefvik Fikret'in Rumelihisarı'ndaki Aşiyân'ında ölümünün ikinci yıldönümü münâsebetiyle toplanmışık. Bir kısmı gençlerden mürekkebe olmak üzere Fikret'i seven otuz, kırk fikir ve edebîyât mensûbu orada idiler.

Bir aralık bahçede etrâfi bir hürmet hâlesi ile çevrilmiş çok genç ve çok güzel bir paşa gözlerimi aldı. Bu kıyâfetlerinde ve hareketlerinde derhâl

fark edilen müntâzîyetiyle hiç kimseye benzemeyen bir şahsiyetti.

Doğrusu ben o zamâna kadar zarîf ve cen-tilmen bir Türk generali görmemişim Onun telkîn ettiği ihtirâm yalnız üniformasından ileri gelmiyor olacak ki, Süleyman Nazif, Filozof Rıza Tevfik ve Robert Kolejin beyaz saçlı direktörü Dr. Gets de olduğu hâlde etrâfındakiler kendisini dikkatle ve ehemmiyetle dinliyorlardı.

Ben biraz uzakta ve bir kenârda idim. Yanım-dakilerden bu sarışın ve kibâr tavırlı paşanın kim olduğunu sordum. Mustafa Kemal Paşa dediler ve 'ilâve ettiler: Anafartalar Kahramânı.

İsmi hâtıramda çoktan bir 'an'ane hâline gelmişti. İki sene evvel Çanakkale'de ancak adını taşıyan tepe ile tanışabildiğim büyük kumândân şimdi hisârın tepesinde hem güzelliği hem kahramânlığı temsil eden bir Apollon heykeli gibi gözlerimin önünde yükseliyordu.

Baş olmak kudretiyle yaratılan ve insânla-rı sevk ve idâre etmek üzere doğmuş olanlar için muhitlerindeki hâdiseler gibi şahısları da etrâfiyla bilmek en tabi' bir ihtiyâttır. Bu kahramân paşa da yıldırım gibi cebheden cebheye dolaşırken bir ara-lık İstanbul'da bulunmanın verdiği fırsatla Tevfik Fikret'in Âşiyân'ındaki topluluğa hiç şübhe yok ki, böyle bir ihtiyâc ile gelmişti.

Oradaki ilk gördüğü simâları, bi'l-hâssa gençleri birer birer sorup öğrenmiş olduğunda te-reddüd etmem. Bir aralık biri yanıma geldi. 'Musta-fa Kemal Paşa sizinle görüşmek istiyor" dedi. Adına ve şimdi gördüğüm şahsiyetine zâten hayran oldu-ğum büyük askerinin bu 'alâkası beni heyecâna düşür-müştü. Derhâl yanına şitâb ederek ismimi söyledim. O ince ve uzun parmaklı, zarîf ve kavî adaleli güzel elini uzattı. Beni Çanakkale'ye 'â'id şî'irlerimle ta-nıdığını ve çoktan görmek istediğini söyleyerek pek asîl bir tevâzu' ile taltîf etti.

Paşa hazretleri, dedim, siz cebheden cebhe-ye koşan bir kumândân, nasıl oluyor da benim gibi ehemmiyetsiz bir gencin değersiz yazılarını okuma-ya vakt buluyor ve onları tahattur edebiliyorsunuz?

Şu cevâbı vermişti:

Ben edebiyâtı ve şî'iri severim. Bi'l-hassa askerî mâhîyetteki her eseri dikkatle okurum. Sizin Çanakkale'ye 'â'id şî'irlerinizin hepsini okudum ve sevdim.

Çanakkale İzleri, o zamân henüz kitâb hâlin-de çıkmamış ancak Tanîn gazetesinde parça parça neşredilmişti. Büyük kumândânın bu 'alâka ve iltifâtı bana o manzûmeleri sevdirdiği için hepsini bir kü-çük kitâb hâlinde topladım ve Anafartalar'ın Mü'eb-bed Kahramânına ithâf ederek neşrettim."

Bu satırlar, Çanakkale İzleri adlı şiir kitabı-nın nasıl ortaya çıktığını anlatmakla kalmıyor, aynı zamanda niçin Mustafa Kemal'e ithaf edildiği so-rusuna da cevap teşkil etmektedir. Ancak İbrahim Alâeddin bu kitabını o günlerde yayınlamamıştır. 1922 yılında büyük bir heyecanla kitabı hazırlamış ve önsözünü de şu cümlelerle noktalamış bulun-uyordu:

"Bugün meydâna gelen şu küçük kitâb yal-nız Çanakkale ziyâretinin bana tahmîl ettiği vazîfeyi îfâ için yazılmış değildir, aynı zamânda meydâna konulması bir ihtiyâc hâlini alan duyguların tabi' bir doğuşudur. Çünkü Çanakkale müdâfa'a sahnesi dimâğ ve 'asâbım üzerinde pek ciddî ve pek derin iz-ler bıraktı. Bu i'tibârla Çanakkale İzleri'nin san'at-tan nasîbi azsa da samîmiyetten hissesi çoktur."

İbrahim Alâeddin, kitabını hazırlamış ama o günlerde yaşananların bu kitabın yayını için uygun bir ortam sunmadığı kanaatindedir. Çünkü Dünya Savaşı'nın nihayetine doğru zafer ümitleri kararma-ğa başlamış hatta o elim mütarekenin yapılması üze-rine bu kitabın yayınlanmasına ne imkân ne de zevk ve heves kalmıştır.

İbrahim Alâeddin de tıpkı Ömer Seyfeddin ve Mehmed Âkif gibi yıkılmışlığın mahzunluğun-da diriliş kararlığında olan mütefekkir sanatçıları-mızdan birisidir. Büyük Türk milletinin Anadolu'da Çanakkale müdafaasını andıran hatta onu gölgede bırakacak derecede bir mücahede gerçekleştirdiğini görünce bu unutulmuş şiirleri ilk günkü heyecanla gün ışığına çıkartarak kitap halinde yayınlamaya ka-rar vermiş olmalıdır.

İbrahim Alâeddin, bu kitabında Çanak-kale'deki mücadelemizi anlatan on yedi şiiriyle "âlemin en saf ırkı", "insanlığın en samimi aşkı" diye nitelendirdiği Müslüman Türk milletini anlatır-ken önce savaş vahşetini, vatan müdafaasında Müs-

lüman Türk'ün neler yapabileceğini göstermektedir. Bu aziz milletin, vatan söz konusu olunca kavgayı nasıl düğüne benzettiğine dair çok anlamlı ve güzel örnekler vermektedir.

İbrahim Alâeddin, “*Asker Ağzından*” başlıklı şiiri hikâyesini anlatırken duygulanmamak elde değildir:

“1915 Temmuz'unun on üçüncü Salı günü Keşan'dan Gelibolu'ya hareket ederken ayrı ayrı kıt'alara mensûb iki hemşeri askerin uzaktan kısa mükâlemesine şâhid olduk: Yolda duran bir nefer Gelibolu yolunu bir bulut hâlinde kaplayan kıt'alar arasındaki arkadâşına seslenmiş, nereye gittiğini sormuştu: Öteki, uzun ayrılıkların ma'cerâlarını nakle hiç de müsâ'id olmayan birkaç saniyelik zamânda mukadderâtına tabî, her vak'ayı memnûn bir tevekkülle karşılayan temîz gönlünü şu cevâbla hülâsa etti: “Arıburnu'na, bal yapmağa”

“Arıburnu'na bal yapmağa”... Bu cümle o kadar çok şey anlatmaktadır ki şaire yetmiştir. İbrahim Alâeddin, o an Mehmetçiğin aklından ve gönlünden geçeni okumuş olmalı ki şu şiirini yazmıştır:

ASKER AĞZINDAN

*Taşından kanlarla silerek pası
Yurdu yakut gibi mal yapacağız
Sâhilde ölürsek mâvi atlası
Kumlardan türbeye şal yapacağız.
(...)*

*Gönülde tâli'n açtığı sızı
Kadere bıraktık anayı, kızı
Felekte nasılmış Türk'ün yıldızı
Remlatıp kumlukta fal bakacağız*

*Kıvrıp o cansız bileklerini
Kaçırıp İngiliz bebeklerini
Ürkütüp kâfirin sineklerini
Şu Arıburnu'nda bal yapacağız.*

İbrahim Alâeddin bu şiirinde, verilen bir “*ayak*” için saziyle şiir söyleyen duygu dolu halk aşşğını andıran bir dikkatin şairi değil de nedir!

İbrahim Alâeddin, Çanakkale'de siperler arasında dolaşırken de şu tespiti yapıyor ve bu tespiti-

mini şu iki mısra ile tarihe not düşüyor:

“*Artık Türkün yüksek alını eğilmiyor anladım
Kul ölüme yaklaşmazsa dirilmiyor anladım.*”

İbrahim Alâeddin, Çanakkale savaş alanında bulunduğu süreçte gözlemlerde bulunurken Mehmetçiğin ruh halini de tahlile çalışmış olmalıdır ki hem cephedekini hem de onları cepheye gönderenleri aynı şiire konuk ederken bu Müslüman Türk milletini ne kadar iyi tanıdığını da göstermektedir diye düşünüyoruz. “*Siperden Mektûb*” başlıklı şiir de bunun en güzel örneklerinden biridir:

SİPERDEN MEKTÛB

*Allah'a du'â et, düşman tırpanı
Devlet ağacını yolmasın; anne!
Altında dökülsün oğlunun kanı
Bayrağın gül rengi solmasın; anne!*

*Köyden biri geldi taburumuza;
Meğer söz kesilmiş muhtarın kıza;
Gene niyet tutub baktım yıldıza:
Artık söyle o iş olmasın; anne!*

*Düşünme boş gelse posta tatarı;
Siperden akın var yarın dışarı:
Kadere râzı ol; uzun yolları
Gözlerin dolmasın; anne!*

İbrahim Alâeddin, Çanakkale İzleri'ndeki şiirlerinde zamanı üç boyutuyla değerlendirmektedir. “*Âfide Çanakkale*” şiiriyle istikbale uzanırken “*dün*”ü de unutmayın demektedir:

*Bugün tûfân gibi köpüren kanlar
Yarınki hırsları hep dindirerek
Bir gün gelecek şu bed-baht insânlar
Elbette sükûna, sulha erecek
(...)*

*Fakat şu müstesna zafer eline
Koşanlar anacak bugünü gene.
Boğazda mu'azzam şan heykeline
Her sancak eğilip selâm verecek*

Çanakkale ziyaretine katılan edebî heyetin

bir kısmını taşıyan torpido 23 Temmuz 1915 Cuma günü, heyecanlı bir seyahatten sonra onları İstanbul'un "mahmûr ve müstesna sabâhına" kavuştu- runca İbrahim Alâeddin heyecanla:

*"Ayrılırken duymamıştım te'essür.
Kavuşurken artıyormuş tahassür"*

Diye mırıldanır. Bu mısraların da içinde bulunduğ u "İstanbul'a Dönüş" başlıklı şiiri, Çanakkale İzleri kitabının son şiiridir;

*"O kadar güzelsin ki sevenler incinir
Firkatin de vuslatın da zehîrdir."*

Dediğ i İstanbul üzerinde ısrarla durması bo- şuna değildir. Bunu şiirinde şöyle anlatmaktadır:

*Ey İstanbul, içim dolu hicrânla
Eteğ ine geldim gene hüsrânla.*

*Gönlümde var acı, derin düğüm,
Senin için çekileni hep gördüm.*

*Senin için bütün âlem döktü kan,
Sinesindeki güzelliğ e yakışan*

*Şu mu 'azzam vakârınla sen de bil,
Çanakkale senin için çok değ il.*

*Ah orada mahvolana yazıktır
Fakat sana kurbân olmak lâyıktır.*

*Çocukların fedâ olsun sen kurtul
Ey cihânın pırlantası İstanbul.*

Çanakkale İzleri adlı kitabındaki şiirleri için şairin kendisi "sanattan nasîbi az ise de samîmiyet- ten hissesi çoktur" diyor. Bu açıklamadan hareketle; edebiyat tarihçilerimizden İsmail Habib Sevük de şöyle bir tespitte bulunuyor:

"Bu mahviyet onun sanatındaki asıl meziyeti ifşa etmektedir. İyi samimiyet kötü sanata her vakit tercih olunur. Çünkü temiz ruhlu İbrahim Alâed- din'in rüçhanı da bu olsa gerek"

İbrahim Alâeddin Gövsa, Çanakkale İzle- ri kitabının ikinci baskısı için yazmış olduğ u giriş

yazısında kendisi de bir değ erlendirme yaparak bu şiirleriyle ilgili olarak ş unları yazıyor:

"Başlangıçtaki tarihten de anlaşılır ki bu ki- tap on sene evvel eski harflerle basılmıştı. İçindeki şiirlerin yaşı on yediye basıyor.

Onları yeni harflerle neşre layık görüşüm değ erli olduklarını vehmettiğ im için değ ildir. Bunun üç sebebi var:

Birincisi: On yedi sene evvel yazıldıkları halde inkılâp Türkçesine ve bugün istediğ imiz dile fazla yabancı olmamasıdır.

İkincisi: Milletimizin askerlik ve kahraman- lık tarihine ait bazı hatıraları ve heyecanları sami- miyetle terennüme çalmış bulunmalarıdır.

Üçüncüsü ve en kuvvetli sebep, bundan on beş sene evvel bir yaz günü Anafartalar kahrama- nını Rumelihisarı'nda ilk defa tanımak şerefini ka- zandığı zaman o büyük kumandanın bu küçük harp şiirlerini okumuş ve sahibini tanımak, teşvik ve taltif etmek istemiş olduklarını bizzat kendilerinden öğ- renmiş olmamdır.

Değ eri ancak o yüksek iltifata bağı olan Ça- nakkale İzleri'ni gene o yüksek adın gölgesi altında Türk gençliğinin ve Türk askerliğinin önüne çıkarı- yorum."

İbrahim Alâeddin Gövsa'nın Çanakkale İzleri adlı kitabı, Müjgan Cunbur tarafından tekrar yayına hazırlanarak Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi tarafından Türk Kültüründen Görüntüler Dizisinin 14. Kitabı olarak 1989'da yayınlanmıştır.

İbrahim Alâeddin Gövsa'nın Kitap Hâlin- de Yayınlanan Eserleri

Telif Eserler

Acılar. İstanbul: Yedi Gün Neşriyatı, 1941, 52+ (3) s.

Bedî Terbiye. İstanbul: Resimli Gazete, 1341, 95 + (1)s.

Çanakkale İzleri. İstanbul: Kitaphane -i Hil- mi Yayınları, 1926, 83. s.

Çocuk Psikolojisi. İstanbul: Maarif Basıme- vi, 1940, 317 s.

Çocuk Ruhü. İstanbul: T. C. Maarif Vekâleti Neşriyatı, 1926, 484 +(1) s. ,

Çocuk Şiirleri. İstanbul: Kanaat Kütüphanesi, 1911, 60 s.

Ellî Türk Büyüğü. İstanbul: Yedi gün Neşriyatı, y.t.y, 50 s.

Fröyd (Freud). İstanbul: Sebat Matbaası, 1927, 13 s.

Fuzûlî. İstanbul:Kanaat Kütüphanesi Yayını, 1932, 40 s.,

Güft ü Gû. Trabzon: İkbâl Matbaası, 1328, 237 s.

İlk Gençlik Hakkında Ruhîyat ve Terbiye Tetkikleri. İstanbul: Kitaphane-i Sudi Yayını, 1337, 73 + (7)s.

Kâşifler ve Mucitler. İstanbul: Yedi Gün Matbaası, y.t.y, 56 s.

Meşhur Adamlar Ansiklopedisi. 4 cilt. İstanbul: Sedat Simavi, 1933–1936, 1604 s.

Nabi. İstanbul: Kanaat Kütüphanesi, 1933, 45+(3) s.

Nazif'ten Hamid'e Mektuplar. İstanbul: Kanaat Kütüphanesi, 1932, 32 s.

Nedim. İstanbul: Kanaat Kütüphanesi, Amedî Matbaası, İstanbul 1932, 45 s.

Ömer Hayyam, Kanaat Kütüphanesi, 1932.

Resimli Yeni Lügat ve Ansiklopedi. İstanbul: İskit Yayını, 1947-1950, 3163 s.

Ruhîyat ve Terbiye Tetkikleri. İstanbul: Kitaphane-i Sudi Yayını, 1337.

Rumeli'ye Dâsitan-ı Harb. Trabzon: Feyz Kütüphanesi, 1328, 11s.

Sabatay Sevi (İzmirli Meşhur Sahte Mesih Hakkında Tarihi ve İctimaî Tetkik Tecrübesi). İstanbul: Semih Lütfi Kitabevi, y.t.y, 97 s.

Söz Oyunları. İstanbul: Yedi Gün Neşriyat, 1941, 93+ (3)s.

Sulh ve Harb. İstanbul: Orhaniye Matbaası, 1338, 24 s.

Süleyman Nazif. İstanbul: Semih Lütfi Sühulet Kütüphanesi, 1933, 290+ (6)s.

Şen Yazılar. İstanbul: Sühulet Kütüphanesi, 1926, 285+(3) s.

Talebe Lügati. İstanbul: Kanaat Kütüphanesi, 1932, 861 s.

Tedricî Kelime Usulüyle Sevimli Elifba. İstanbul: Kanaat Matbaası, 1925, 71 s.

Türk Meşhurları Ansiklopedisi. İstanbul: Yedi Gün Neşriyatı, 1945, 416 s.

Victor Hugo. İstanbul: Devlet Basımevi, 1931, 186 s.

Yeni Türk Lügati. İstanbul: Kanaat Kütüphanesi, 1930, 22 + 1280 s.,

Tercüme Eserler

Amicis, Edmondo de. *Çocuk Kalbi*. İstanbul: Sühulet Kütüphanesi, 1926, 360+(8) s.

Ayrılmış, Jan. *Hayata Atılırken Her Genç Neler Bilmeli*. İstanbul: Resimli Gazete, 1341 (1925), 32 s.

Ayrılmış, Jan. *Otuz Yaşından Sonra Her İnsan Neler Bilmeli*. Resimli Gazete Neşriyatı, 1341, 32 s.

Binet, Alfred- Dr. Simon. *Çocuklarda Zekânın Mikyası*. İstanbul: Maarif-i Umumîye Nezareti Telif ve Tercüme Kütüphanesi, 1331, (3)+68 s.

Ford, Henri. *Hayatım ve Âsârım*. İstanbul: 1926.

Theuriet, Andre. *Jan-Mari (Bir Perdelik Faccia-i Hissiyeye)*. Trabzon: İkbâl Matbaası, 1329, 48 s. (Gürel, 1995:263-280).

Kaynakça

- Gövsa, İbrahim Alâettin. Çanakkale İzleri “Anafartalar’ın Müebbet Kahramanına”, İstanbul: Kitâbhâne-i Hilmi, Marifet Matbaası, 1926.
- Gövsa, İbrahim Alâettin. Çanakkale İzleri, 2. Baskı, İstanbul: 1932.
- Gövsa, İbrahim Alâettin. Çanakkale İzleri. 3. Baskı, Haz. Müjgan Cunbur, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 1989.
- Gövsa, İbrahim Alâettin. *Acılar*. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayını, 1966.
- Gürel, Zeki. İbrahim Alâettin Gövsa Hayatı Sanatı Eserleri. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayını, 1995.
- Sevük, İsmail Habib. *Edebi Yeniliğimiz*. 3. Baskı, İstanbul: Remzi Kitapevi, 1935.

Atıf

- Gürel, Zeki. “*İbrahim Alâeddin Gövsa*”, Çanakkale Savaşları Ansiklopedisi, Ed. Murat Karataş, İstanbul: Çanakkale Savaşları Enstitüsü Yayını (ISBN: 978-605-80897-7-8), 2023.
- Zeki Gürel, “İbrahim Alâeddin Gövsa”, *Çanakkale Savaşları Ansiklopedisi*, Ed. Murat Karataş, Çanakkale Savaşları Enstitüsü Yayını (ISBN: 978-605-80897-7-8), İstanbul 2023.